

[Dossier Aigua / 8] L'or blau

Albert Punsola (/autor/albert-punsola-44)

07/06/2004

 Previsió de la sèrie i capítols publicats, [aquí](http://sostenible.cat/node/106137)
(http://sostenible.cat/node/106137).

 Del xoc al diàleg A mida que ha augmentat la consciència sobre els principals [problemes de l'aigua](http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/water/wwap/wwdr/index.shtml) (http://www.unesco.org/new/en/natural-

sciences/environment/water/wwap/wwdr/index.shtml) en l'àmbit mundial -dificultat en l'accés i qualitat sanitària de l'aigua - han emergit dues grans concepcions sobre quina ha de ser la solució d'aquests problemes. Una té com a base la idea de l'aigua com a patrimoni de la humanitat. L'altre parteix de l'aigua com a bé subjecte a la comercialització i en raó d'això a la privatització. La primera concepció domina en el món de l'opinió pública, de les declaracions internacionals i té abundants fonaments jurídics que serveixen de suport al treball, encara en curs d'aconseguir una [Convenció Global sobre l'aigua](http://www.i-s-w.org/Conv.Principles-Eng.10.5.04.pdf) (http://www.i-s-w.org/Conv.Principles-Eng.10.5.04.pdf). La segona concepció s'expressa amb la força de la realitat. En els darrers anys, seguint la línia de privatitzacions de serveis segons les receptes neoliberals, l'aigua cada cop és més una oportunitat de negoci per empreses privades en molts països del món.

El Dret a l'aigua El dret a l'aigua com a dret humà va començar a tenir ressò a nivell internacional a finals dels anys 70. En primer lloc van ser les [Nacions Unides](http://www.un.org) (http://www.un.org) que van proclamar en el curs d'una conferència sobre l'aigua a Mar del Plata, el 1977, que tots els pobles hi tenien dret independentment del seu grau de desenvolupament econòmic o social. Aquesta idea va fer via i així arribem a l'any 2003 en què fins i tot la Santa Seu ha arribat a reconèixer que el dret a l'aigua és un dret inalienable. Per què és un dret inalienable? La resposta es va proclamar clarament el dia mundial de l'aigua de l'any 2001. "L'accés a l'aigua potable és una necessitat humana essencial i per tant un dret humà fonamental". L'[Organització Mundial de la Salut](http://www.who.int/en/) (http://www.who.int/en/) va declarar el mateix any que l'accés a l'aigua potable ha d'anar acompanyat dels serveis sanejament adequats que permetin protegir la salut. Es aquí on el dret troba la seva força: l'aigua està relacionada amb la pròpia vida -dret fonamental ja reconegut- i amb altres condicions com l'higiene o el benestar econòmic i social. No és per tant un dret aïllat sinó vinculat directament al gran tema del desequilibri en la distribució de la riquesa. Qualsevol lluita contra aquest desequilibri passa per millorar les condicions d'accés a l'aigua.

Un dret universalment acceptat La llista d'institucions i persones que han reconegut el dret a l'aigua té un pes quantitatiu i qualitatiu. Ho han fet, entre d'altres, el [Consell d'Europa](http://www.coe.int/en/) (http://www.coe.int/en/) o el [Parlament Europeu](http://www.europarl.eu.int/) (http://www.europarl.eu.int/). La presidència del [Banc Mundial](http://www.warnerbros.com/) (http://www.warnerbros.com/) ha considerat que l'accés a l'aigua hauria de ser considerat un dret humà. El [Consell Mundial de l'Aigua](http://www.worldwatercouncil.org) (http://www.worldwatercouncil.org) -organisme que inclou governs i les principals empreses del sector- ha dit públicament que totes les persones haurien de tenir accés a una quantitat suficient d'aigua dolça i sistemes de sanejament adequats. Però tot això, que és molt, no és suficient. Tothom sap la diferència entre subscriure una declaració i comprometre's a actuar per ella. En aquest cas concret això es tradueix en la distància entre l'acceptació general d'aquest dret i la possibilitat de reclamar-ne a les instàncies pertinents la seva aplicació efectiva.

Un dret exercible? Les dificultats per salvar aquesta distància són d'ordre jurídic i d'ordre polític. Pel que fa al primer, el dret a l'aigua es troba inclòs de manera explícita o implícita en algunes convencions internacionals sobre discriminació de les dones, drets dels infants o el pacte sobre drets econòmics, socials i culturals.

Malgrat tot, no és encara un dret fonamental al mateix nivell dels que es troben en la [Declaració Universal dels Drets Humans](http://www.unhchr.ch/udhr/) (http://www.unhchr.ch/udhr/). Si fos així, tindria més força davant la

justícia internacional. Aquest pas endavant facilitaria també la seva incorporació a les constitucions i la conseqüent possibilitat de reclamació davant dels tribunals nacionals. El dret a l'aigua ja és jutjable a certs estats del món i està constitucionalitzat a Bèlgica, Àfrica del Sud, Índia així com alguns països africans i sud-americans. Una dada que contrasta amb el fet que a les declaracions ministerials dels dos darrers fòrums mundials de l'aigua no es va fer referència al dret a l'aigua per l'oposició d'alguns països. Una de la preocupacions més compartides pels participants en el diàleg del Fòrum 2004 sobre l'aigua ha estat precisament la paradoxa que un dret que ningú s'atreveix a negar tingui, en canvi, tantes dificultats per poder ser exercit. **Per què paguem l'aigua?** A primer cop d'ull l'aigua és com l'aire, un component essencial de la natura, i si no paguem per respirar per què hem de pagar per beure? El fet de ser patrimoni de la humanitat ha de comportar un lliure accés a l'aigua? En societats primitives o preindustrials aquesta qüestió té una resposta però en societats complexes i amb una demografia creixent, com les actuals, en té una altra de ben diferent. L'aigua es troba en el terreny de l'economia perquè aquesta darrera és, per definició, la ciència que estudia les relacions entre les finalitats humanes i els recursos escassos. Es cert que l'escassetat d'aigua és conseqüència del mateix model econòmic dominant i de les seves expectatives de creixement continuat, però aquesta observació no canvia el fet. L'aigua té un preu perquè el conjunt d'infraestructures per dur-la a les nostres cases, edificis i camps té un cost (captació, tractament, distribució) i perquè els nostres objectius com a societat han evolucionat cap a una disponibilitat d'aigua per a molts usos, en molts indrets i en quantitats que les societats precedents no havien ni imaginat. L'aigua com a patrimoni comú ens recorda que hem d'avançar cap a la gestió del cicle integral, reduir la contaminació, racionalitzar el consum, en definitiva avançar cap a la sostenibilitat. Tenint això present cal centrar-se en les realitats existents ja siguin aglomeracions urbanes gegantines o àmplies zones rurals on la manca d'accés a l'aigua i dels serveis sanitaris corresponents tenen efectes devastadors sobre les persones. Per tots aquests objectius fan falta plans d'acció i naturalment, inversions que permetin dur-los a terme. **Públic versus privat** Les inversions només les poden fer les organitzacions internacionals, els estats o les grans corporacions. I aquí es troba l'arrel del debat: què és millor que els poders públics es facin càrrec de l'aigua o bé les empreses privades? Aquesta és una de les discussions més importants del segle XXI. Els arguments en un sentit o altre es fan sentir de manera contundent. La discussió no ha arribat ni de lluny a un consens. En els darrers temps el discurs neoliberal ha acusat els sistemes públics d'ineficiència. En contrapartida, les grans empreses solen exhibir la seva capacitat tecnològica i inversora que, combinades, han obtingut grans èxits en la millora de l'accés a l'aigua. És un fet que una administració pública no ofereix garanties pel simple fet de ser-ho. Si prestem atenció a l'estat de comptes del sector públic molts països del món, conclourem que no poden inspirar cap esperança i, si hi afegim la corrupció existent en alguns d'ells, les perspectives empitjoren. Les principals crítiques a les empreses privades es basen en el descrèdit d'algunes experiències sobretot en el continent africà - el de menor renda per càpita del món-. Un estudi de Nacions Unides efectuat per l'expert El Hadji Guissé, ha posat de relleu que algunes multinacionals franceses de distribució d'aigua que treballen a Àfrica paguen molt poc a l'estat per obtenir el monopoli del negoci i posen preus prohibitius per la renda disponible de la població. **Problemes de l'aigua-mercaderia** Però la crítica més gran a la privatització de l'aigua és el canvi de naturalesa d'aquest recurs, patrimoni de la humanitat, que passa a ser cada cop més una mercaderia, amb tot el que això comporta. Cal tenir en compte en aquest debat una matís important que és la diferència entre el valor econòmic de l'aigua i la seva conversió en mercaderia.

RiccardoPetrella

(http://www.h2o.net/magazine/dossiers/infrastructures/developpement/2000_lahaye/francais/forum_5.htm), polític i gran expert mundial en aigua, és una de les veus més lúcides en la crítica a la transformació de l'element líquid en una simple 'commodity'. Afirmar que la preocupació dels qui defensen la privatització no és que tothom tingui accés a l'aigua sinó gestionar l'escassetat de manera eficient i sobretot rendible pels seus objectius empresarials. Petrella ha assenyalat en els seus llibres i articles que si l'aigua entra en una lògica exclusivament financera s'afavorirà només els drets dels consumidors amb més capacitat econòmica i, d'aquesta manera ens allunyarem de l'objectiu de l'aigua com a patrimoni de la humanitat i dret fonamental. L'expert italià, que va fundar el Comitè per la Convenció Mundial de l'aigua i és autor del llibre El Manifiesto del agua, subratlla que no és cap casualitat que es

vulgui fer entrar l'aigua en aquesta lògica perquè s'inscriu en les dues grans línies d'evolució del capitalisme mundial: la desregulació de tots els mercats, inclosos els dels serveis bàsics -gas, electricitat, telecomunicacions, correus, transports- i la integració de sectors que tenen elements comuns, en aquest cas per exemple, les empreses que tracten amb la potabilització i distribució de l'aigua i les que venen aigües minerals i refrescos. **L'or blau com a or negre** Les pròpies Nacions Unides, tot i admetent que l'aigua és un bé econòmic, han assenyalat que seria perjudicial per l'interès general deixar aquest recurs únicament en mans del mercat. Altres veus han estat més taxatius en aquest sentit com la [Declaració de l'aigua de Porto Alegre](http://www.acme-eau.org/notfound.html) (<http://www.acme-eau.org/notfound.html>) que en el seu article 1er diu que l'aigua no ha de ser tractada com un producte, ni comprada ni venuda ni comercialitzada per produir un benefici. Segons Mario Soares, expresident de Portugal i president del comitè promotor del Conveni Mundial per l'aigua, una altra conseqüència de la mercantilització de l'aigua seria el fenomen de la petrolització. Es a dir que l'aigua entraria en les mateixes dinàmiques que el petroli com a recurs de primer ordre i incrementaria el seu potencial -ja existent actualment- com a factor d'inestabilitat geoestratègica. Soares, en la seva intervenció al Fòrum. Foto: FB2004. **Qui governa l'aigua?** Segons Carlos A. Fernández-Jauregui, coordinador del programa mundial de les Nacions Unides per l'avaluació dels recursos hídrics: la crisi de l'aigua és fonamentalment una crisi de governabilitat. L'aigua és governada pels actors públics i privats i la seva quota de poder està en funció del seu pes econòmic i polític. No hi ha una autoritat mundial independent que pugui dir-hi la seva i equilibrar aquests poders sotmetent-los a les necessitats basades en anàlisis objectives i no en anàlisis parcials. El Consell Mundial de l'aigua és ara l'autèntic àrbitre de la situació per la seva hegemonia. Es una organització amb més de 300 membres del sector públic i privat que inclou ONGs i agències de les Nacions Unides. Va ser promoguda el 1994 per alguns governs entre ells França, Canadà, Estats Units, Japó i Països Baixos i grans multinacionals del sector. El 1996 es va marcar com gran objectiu estratègic definir una visió mundial de l'aigua que hauria de servir de base a una política mundial en aquest camp en l'horitzó 2025. En els seus pressupòsits estan la sostenibilitat, l'afavoriment de l'equitat i la universalització de l'accés a l'aigua en condicions de salubritat. Per aconseguir aquests objectius ha impulsat el [Global Water partnership](http://www.gwp.org/servlet/PSP) (<http://www.gwp.org/servlet/PSP>), un pla l'objectiu del qual és afavorir la privatització o el partenariat públic-privat dins una gestió integral de l'aigua. El Consell Mundial de l'Aigua ha organitzat fins el moment tres Fòrums Mundials, el [darrer va tenir lloc a Kioto el 2003](http://www.world.water-forum3.com/en/finalreport/mizuen02.html) (<http://www.world.water-forum3.com/en/finalreport/mizuen02.html>), on s'han reiterat les propostes de privatització i de grans inversions. Cal tenir en compte que tant el Banc Mundial com el Fons Monetari Internacional ja estan condicionant l'ajut a molts països a la privatització de la gestió de l'aigua. **Veus crítiques** Hi ha altres punts de vista més enllà del Consell Mundial de l'Aigua. Un d'ells el del Comitè promotor del Conveni Mundial de l'Aigua, format per membres de la societat civil i present a 14 països. Aquest Comitè que va assistir al 2on Fòrum Mundial de l'aigua, es va desentendre del 3er, tot promovent un Fòrum alternatiu a la ciutat de Florència. El motiu de desmarcar-se del 3er Fòrum Mundial de l'aigua és degut a la seva visió cada cop més crítica del Consell Mundial de l'Aigua al qual considera una oligarquia internacional que pretén dirigir la política mundial de l'aigua sota els pressupòsits d'eficiència i racionalitat però que, en el fons, pretén imposar la privatització a gran escala. Precisament, Mario Soares, president del Conveni Mundial de l'Aigua, es va preguntar en el seu discurs del Fòrum 2004 si podem deixar l'enorme responsabilitat de garantir el dret a l'aigua en mans de l'[Organització Mundial de Comerç](http://www.wto.org) (<http://www.wto.org>), [Fons Monetari Internacional](http://www.imf.org) (<http://www.imf.org>) o el [Banc Mundial](http://www.worldbank.org) (<http://www.worldbank.org>). **Veus possibilistes** Una altra visió és la del lobby constituït per l'[Assemblea de Savis de l'Aigua](http://www.i-s-w.org/assemble_en.htm) (http://www.i-s-w.org/assemble_en.htm) formada per uns 60 membres en el marc del Secretariat Internacional de l'aigua. Nascuda l'any 2000 en el si del 2on Fòrum Mundial de l'aigua, l'associació va participar a la [Cimera Mundial per al Desenvolupament Sostenible](http://www.sostenible.cat/sostenible/web/noticies/sos_noticies_web.php?cod_idioma=1&seccio=6&num_noticia=526) (http://www.sostenible.cat/sostenible/web/noticies/sos_noticies_web.php?cod_idioma=1&seccio=6&num_noticia=526) de Johannesburg i s'ha reunit per primer cop com a tal assemblea al 3er Fòrum Mundial de l'aigua i per segon cop a Barcelona amb motiu del Fòrum de les Cultures. No té una visió tan crítica amb el capitalisme com l'anterior organització. De fet, compta amb inversors i institucions financeres entre els seus membres i és impulsora de la Convenció Mundial pel dret a l'aigua. En el seu text es parla de l'aigua com a bé comú de la humanitat, com a bé públic

mundial, com element amb valors socials culturals i econòmics i diu explícitament que l'aigua no es pot tractar com qualsevol altra mercaderia. El missatge de fons d'aquest document seria 'aigua per les persones i la sostenibilitat sense prohibir la participació privada'. Es matisa, però, que el recurs no pot ser explotat per obtenir uns beneficis excessius. Aquest missatge podria enllaçar amb la proposta de la triple tarifa, defensada entre d'altres pel mateix Riccardo Petrella. La proposta possibilita tractar l'aigua com a element amb valor econòmic, al servei i no en contraposició, de la seva dimensió de patrimoni comú i de dret fonamental. Es tracta de que cada persona tindria el dret garantit a una quantitat determinada d'aigua en funció de cobrir les seves necessitats bàsiques amb un preu zero -el cost es carregaria indirectament en els impostos-. Hi hauria un segon nivell de consum una mica per sobre del llindar necessari establert que es facturaria a l'usuari. I, finalment, un tercer nivell de gran consum amb un preu progressivament elevat que també es facturaria a l'usuari. **Conclusions** Una estratègia de consens global per afrontar el repte de l'aigua haurà de sorgir del diàleg: patrimoni públic/gestió privada. Les dues posicions no es poden ignorar mútuament. Cal establir un sistema per garantir l'exercici del dret a l'aigua amb plenitud i fins a les últimes conseqüències. Alhora no es pot negar la participació de les inversions públiques o privades -amb tots els condicionants i correctius necessaris- per contribuir al primer objectiu. Paral·lelament, i mentre es troben solucions globals, és important fomentar les solucions locals que tinguin en compte en primera instància l'expressió de la voluntat popular a través de les institucions representatives. No es pot esperar l'aprovació de grans declaracions per orientar-nos sobre el que cal fer en cada indret. Els elements de la nova cultura de l'aigua, que comparteix el sentit comú amb la cultura ancestral, però afegint-hi el coneixement científic, ja són avui mateix a l'abast de polítiques factibles com s'ha demostrat, per exemple, en el nostre país.

Share 0

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/noticia/dossier-aigua-8-lor-blau-0>) (<https://www.sostenible.cat/print/noticia/dossier-aigua-8-lor-blau-0>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *[Enviaments anteriors \(/newsletter/sostenible\)](/newsletter/sostenible)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

<http://www.diba.cat>

[Arxiu \(/arxiu\)](#)

[Continguts per categoria \(/tagclouds/chunk/3\)](#)

[Continguts per etiqueta \(/tagclouds/chunk/1\)](#)

[Continguts per municipi \(/tagclouds/chunk/2\)](#)

[Avís legal \(http://www.diba.cat/avislegal\)](http://www.diba.cat/avislegal)

[Contacte \(/formulari/contacte\)](#)

[RSS \(https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=\)](https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=)

[https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888\)](https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888)

[http://www.twitter.com/xarxasost\)](http://www.twitter.com/xarxasost)

[http://youtube.com/xarxasost\)](http://youtube.com/xarxasost)

[\(rss.xml\)](#)